

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Digressio Brevis. An Angeli in donis naturalibus, & gratuitis, superent
homines?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

primæ vocationis, quæ est purè gratuita. A

99 Ad Damascenum dicendum est cum S. Thomas hic art. 5. ad 1. ipsum loqui de immortalitate perfecta, quæ includit omnimodam immutabilitatem de bono in malum: hanc enim Angeli non nisi per gratiam ipsos in bono confirmantem assequuntur. Unde idem S. Doctor supra quæst. 9. art. 2. ad 2. ait immutabilitatē essendi convenire Angelis secundum naturam, immutabilitatem autem electionis habere Angelos secundum divinam virtutem. Similiter Ambrosius, dum ait immortalitatem Angelorum esse in voluntate creatoris, loquitur (ut fatetur Vazquez ubi supra cap. 5. num. 19.) de immortalitate morali, opposita morti peccati, seu de impeccabilitate, quam solus Deus habet per naturam; & idē 1. ad Timotheum 6. ille solus immortalitatem habere dicitur.

100 Obijcies secundò: In Angelis est potentia intrinseca ad non esse: Ergo illi sunt ab intrinseco & ex natura sua corruptibiles. Consequentia patet ex supra dictis, Antecedens probatur primò, quia Angeli habent non repugnantiam ut à Deo annihilentur: Sed hæc est vera potentia ad non esse, saltem passiva: Ergo in Angelis est intrinseca potentia ad non esse.

Secundò idem Antecedens suadetur: Nam si in Angelis non esset potentia intrinseca ad non esse, saltem passiva, sequeretur quòd Deus annihilando Angelum, violentiam ei inferret; quia faceret contra naturalem ejus inclinationem, quæ connaturaliter exigeret conservari in esse; sicut cum Deus denegavit igni fornacis Babylonice concursum ad comburendum, violentiam illi intulit, & fecit contra naturalem inclinationem illius: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud.

101 Respondeo negando Antecedens: Ad cujus primam probationem, concessa Majori, nego Minorem. Nam, ut ait D. Thomas infra quæst. 75. art. 6. ad 2. *Sicut posse creari dicitur aliquid, non per potentiam passivam, sed solum per potentiam activam creaturis, qui ex nihilo potest aliquid producere: ita cum dicitur aliquid veribile in nihilo, non importatur in creatura potentia ad non esse, sed in Creatore potentia ad hoc quòd esse non insulat.*

Ad secundam probationem, nego sequelam Majoris: licet enim in Angelis non sit potentia naturalis ad non esse, seu ad annihilationem, est tamen in eis potentia obedientialis, quæ quælibet creatura subditur Deo, ad hoc ut in ea, vel de ea faciat quidquid non implicat contradictionem: unde si Deus annihilaret Angelum, nullam violentiam illi inferret; quia licet tunc faceret contra inclinationem particularem, quam Angelus habet ad semper durandum & permanendum in esse; non tamen contra inclinationem universalem, quam ut pars universi habet ad obediendum Creatori: sicut nec aqua fit violentia, dum ascendit ad replendum vacuum; quia licet hoc sit contra inclinationem particularem illius, in hoc tamen servit universali bono naturæ, & conservationi universi, ad quam magis inclinatur, quam ad proprium & particulare commodum. Unde etiam denegatio concursus ad comburendum, non auit violentia igni fornacis Babylonice, licet fuerit contra naturam illius: nam ut supra ex Cyrillo vidimus. *Quæ naturis præcipue insunt, ea respectu Creatoris Deum nihil sunt: quare sicut ignis combustivus est, sed non Deo: sic & Angelus immortalis est, sed non Deo.*

§. III.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis colligitur, Angelos esse immutabiles & invariables secundum esse, licet in aliis mutabiles sint. Ita S. Thomas supra quæst. 9. art. 2. ubi sic dicitur: *Substantia incorporea, quæ sunt ipse forma subsistentes, quæ tamen se habent ad esse ipsarum, sicut potentia ad actum, non participantur secundum privationem hujus actus: quia esse consequuntur formam, & nihil corrumpitur, nisi per hoc quòd auferatur formam. Unde in ipsa forma non est potentia ad non esse: & idē hujusmodi substantia sunt immutabiles & invariables secundum esse... sed tamen remanent in eis duplex mutabilitas: una secundum quòd sunt in potentia ad finem: & sic est in eis mutabilitas secundum electionem de bono in malum, ut Damascenus dicitur: alia secundum locum, in quantum virtute sua finitè possunt attingere quædam loca, quæ prius non attingebant.*

Hæc veritas expressa, vel saltem adumbrata videtur in illa mirabili visione Prophetæ, quæ vidit Dominum sedentem super solum excelsum, & duo Seraphim stantes in circuitu ejus: sex alas uni, & sex alæ alteri: nam in illa Angelorum statione eorum immobilitas in volatu vel mutabilitas designatur. Volant ergo & stant Seraphim, quia licet in esse suo sint stabiles & incorruptibiles, in aliis tamen mutabiles & defecibiles sunt. Stantes alas habent, & quidem sex: quia varijs mutationibus subjiciuntur quæ ad sex genera reduci possunt. In primis enim mutabiles sunt quantum ad scientiam, & cognitionem veritatis, quam habent extra verbum, quæ variatur in illis, & quotidie crescere potest, novæ revelationes à Deo recipiendo, ut infra videbimus. Secundò, quantum ad voluntatem: nam ut ait Damascenus lib. 2. fidei cap. 3. *Natura Angelus rationalis & intellectualis est, & libera potestate, utriusque sultæ, veritabilis secundum propositum, firmitate mutabilis.* Tertio, quantum ad operationem: illorum enim intellectio aut volitio, non est eorum esse aut substantia, ut infra patebit. Quarto, quantum ad locum: nam (ut ait idem Damascenus) *cum sint in celo, in terra non sunt: & in terram à Deo missi, non remanent in celo.* Ex quo sequitur quinta mutatio, quantum ad motum progressivum: cum enim non sint ubique moventur localiter, & de uno loco in alium transeunt, ut infra dicemus. Denique mobiles sunt à bono in malum, & à gratia ad peccatum, ut infelix malorum Angelorum casus satis ostendit. Unde Job. 4. dicitur: *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in Angelis sui reperit pravitatem.* Quæ verba expendens Gregorius lib. 5. Moralium, ait: *Omnipotens Deus naturam summorum spirituum bonam, sed mutabilem condidit: ut & qui permanere nolent, ruerent: & qui in conditione persistenter, tandem in ea iam dignis, quæ tunc ex arbitrio starent: & ed majoris apud Deum meriti fierent, quo mutabilitatis sue motum voluntatis statione fixissent.*

DIGRESSIO BREVIS.

An Angeli in donis naturalibus, & gratis superent homines?

Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 8. sentire videtur, naturam humanam superare perfectione Angelicam, ait enim: *Nam est Angelus qui seducit, sit liber & sua potestatis qui seductus est: sed magis & simi-*

quam ipsa, sed semper alia, esse semper ipsa, quando alia; toties mutanda, quoties movenda. Vidisti camelentem, qui oscitans vesitur, follicans ruminat? cui de vento cibus, & qui totus sub pampino de corio suo ludit. Hominem imaginare: hic enim tot & tantis alternantium vicissitudinem motibus varie consuevit.

Quod petijt spernit: repetit quod nuper omisit:
Estuat, & vite disconvenit ordine toto,
Diruit, adificat, mutat quadrata rotundis.

IO9 Ratio autem præcipua nostræ assertionis, & prædictorum hætenus in ejus probationem, radicalis est ista: Cum natura Dei omnium etiam excogitabilium perfectissima existat & nobilissima, ex creatis illa alteram superat in perfectione & nobilitate, quæ divina propior est & similior: Sed natura Angelica, cum humana ad divinam comparata, ita se habet: Ergo eam in perfectione & nobilitate excedit. Minor probatur: Cum natura Dei sit omnium simplicissima, quod aliqua ex creatis minus habet de compositione, eod poprior & similior ei existit: Sed natura Angeli minus est composita quam natura hominis; caret enim compositione physicâ ex materia & forma, & ex corpore ac spiritu; quarum tamen humana nullo modo expers existit: Ergo natura Angelica est propior ac similior Deo, quam humana. Unde Dionysius ait quod ultimum in elementis est terra, in corporibus materia prima, & in rebus intellectualibus anima nostra. Et Athanasius asserit, quod quantum differt à Luna Sol, & argentum ab auro, tantum præcellit ac splendet natura Angelica, præ animarum humanarum substantia.

IO Ad primum ergo Tertulliani fundamentum, nego Antecedens, quod scilicet Angelus non sit ad imaginem Dei creatus, quemadmodum homo: nam Ezechielis 28. Lucifer vocatur *Signaculum similitudinis*. Subjungit Rupertus: *Cujus similitudinis, nisi sancta & adorande Trinitatis? Sancta quippe Trinitas ipsa est magnitudo, sapientia, & pulchritudo, quas Lucifer participavit*. Item Greg. lib. 32. Moral. cap. 18. eundem locum exponens, subdit: *Licet homo ad similitudinem Dei creatus, Angelo tamen quasi magis aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum Dei similitudinis dicit: ut quo subtilior est in natura, eod in illo similitudo Dei plenius credatur expressa*. Unde D. Thomas infra qu. 93. ar. 3. quaerit, *utrum Angelus sit magis ad similitudinem Dei quam homo*: Et concludit affirmativè, quia cum intellectus naturalis natura in qua divina imaginis ratio primò & per se consideratur, in Angelo sit perfectior, ipse simpliciter magis est ad imaginem Dei, quam homo. Neque hoc negat Ambrosius supra relatus, sed tantum docet de Angelo non ita expressè haberi in Scriptura, sicut de homine quod sit creatus ad imaginem Dei. Cujus lepidissimam rationem affert Theophylactus: *Ne videlicet Angelica natura altitudo, statim ad impietatem hominem præcipitaret, existimantem illam ejusdem esse dignitatis cum Deo: ubi et contra hominis tenuitas & humilitas munit nos, firmatque ne tale quid suscipiamur*.

III Ad secundum respondeo Scripturam his locis, in quibus tribuit homini excellentiam & dominationem, seu principatum supra alias creaturas, loqui de creaturis corporeis, non verò de spiritualibus ut ex ipso textu Genesis patet, dicitur enim: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus caeli, & animantibus quæ moventur super terram*.

A Quod autem mundus conditus non sit in gratiam Angelorum, ostendit potius illorum excellentiam: quia ut puri spiritus non egent creaturis corporeis, quemadmodum homines.

Ad tertium dicendum est, locum Scripturæ à Tertulliano allegatum, non significare Angelorum substantiam ex aère vel igne esse sumptam, ut perperam illi existimavit; sed esse intelligendum, sicut Athanasius, relatus in secunda Synodo Nicæna, actione 4. exponit: nempe quod Deus facit Angelos suos spiritus, id est veloces, ut sunt spiritus seu venti; & ministros suar flammam ignis id est activos & efficaces, ut est flamma ignis. Quo sensu Deus ipse Deuter. 4. dicitur esse ignis consumens.

B Ad quartum quod subjungitur dicendum, quod licet Angelus omnes gradus essendi in se non contineat formaliter, quemadmodum homo, eos tamen continet eminenter, id est perfectiori & nobiliori modo, & per consequens est homine perfectior & nobilior. Quod verò homo sit universi compendium, hoc solum declarat illum esse creaturam mixtam, ex corpore ac spiritu constantem, seu, ut ait Nazianzenus, mixtam adorantem; ac proinde Angelo, qui est substantia simplex, & purus spiritus, inferiorem. Unde Augustinus 9. de civit. cap. 13. *Homo melius quidam est inter pecora & Angelos inferior Angelis, superior pecoribus; habens cum pecoribus mortalitatem, rationem verò cum Angelis*.

C Dico secundò: naturam Angelicam in aliquibus donis gratuitis & supernaturalibus esse humanam inferiorem.

Probatur, quia natura humana unione hypostaticâ decorata fuit, & ad esse personale Verbi Divini assumpta, non verò Angelica; juxta illud Apostoli ad Hebr. 2. *Nisquam Angelos apprehendit, sed semen Abræe*. Ideo (ut lepide advenit Anastasius Synaitæ) nunquam invenies in novo Testamento Angelos vocari Deos, licet in veteri lege hoc nomen plerumque illis tribuatur; notavit Augustinus lib. 9. de civit. cap. 18. & patet ex illo Psalmi: *Deus Deorum Dominus locutus est, id est, Deus Angelorum*: Tunc enim nomen deificata erat hominum natura, nec ad esse personale Verbi Divini assumpta: propter quod etiam Angeli tunc sinebant se ab hominibus adorari, ut in varijs Scripturæ locis referuntur. Nunc verò, quia per Incarnationis mysterium natura humana supra Angelicam erecta est, adoraturus angelum Joannes, ab Angelo prohibetur Apocal. 19. Unde Ambrosius: *Redemptus sanguinis Christi hoc fidelibus consulit, ut filij Dei, sicutique Angelorum efficerentur: ideoque permissum Angelis adorari ab homine, qui super se adorabat hominem Deum*. Egregie item Gregorius: *Angeli jam socios venerantur*. Hinc est enim quod Iosue

E (inquit) quos prius infirmos, abiectosque despicerebat, iam socios venerantur. Hinc est enim quod Iosue Iosue Angelos adorant, nec tamen adorare prohibetur: Joannes verò in Apocalypsi sua adorare Angelum voluit: sed tamen idem hunc Angelum ne se debeat adorare compeescuit, &c. Eandem assignat rationem D. Thomas 2. 2. quaest. 84. art. 1. ad i. his verbis: *Prohibitum est Joannes Angelum adorare Apocal. ultimo, tum ad ostendendum dignitatem hominis quam adeptus est per Christum, ut Angelus agatur: unde in subditur: Conservus tuus sum & fratrem tuorum*. Tum etiam ad excludendum idololatriam occasionem unde subditur: *Deum adora*.

Præterea natura humana insigni gaudet privilegio, quo caret Angelica, dignitate scilicet sacer-

dotis, quæ ex triplici capite summopere commendatur. Primò, quòd imperium in animas exerceat, & potestatem ligandi atque solvendi habeat, ut dicitur *Matth. 16.* Secundò, quòd myſtico Chriſti corpori, videlicet Eccleſiæ, dominetur: hanc enim expiat ſacerdos, illuſtrat, perficit, ac deificat, ut docet Dionyſius in libro de Eccleſ. Hierarch. Hinc ſacerdotes diſti ſunt Theurgi, id eſt, Deos facientes. Unde Eccleſ. 7. eodem præcepto jubemur & Deum, & ſacerdotem honorare: & in Conſtitutionibus Apoſtolicis Clementis Romani, libro ſecundo cap. 29. decernitur Episcopos debere honorari ut Deos. Tertio, Sacerdos ipſi etiam vero Chriſti corpori imperat: quia ipſum (ut loquitur Hieronymus Epit. ad Heliodorum) ſacro ore conſecrat, & ad eius verbum, præſens altari ſiſtitur ipſum Dei Verbum, per quòd omnia facta ſunt. Hinc merito celebratur illa ſententia, quæ d. Auguſtino, & S. Gregorio tribuitur: *O magna Sacerdotum dignitas, in quarum manibus, velut in utero Virginis, Chriſtus quotidie incarnatur!* Addit Chryſoſtomus: *Quod Angeli videntes horreſcunt, neque libere audent intrare, propter emicantem inde ſplendorem, hoc nos paſſimur, hinc unimur: & quòd longè mirabilis eſt, huic imperamus, huic præcipimus; & obediens dei voci hominis, ut dicitur Joſue 10.* Hinc S. Ephrem ſacerdotium appellat *ſcrupendum miraculum, omnium ornamentorum præſantiſſimum, bonorum omnium quæ in hominibus ſunt apicem, divinarum quoddam, omniumque quæ inter homines experantur, velut extremam metam.* Et Theophanes Niſſenus ait: *Sacra myſteria Angelis ſunt amabilia & formidanda, ipſumque ſacerdotium venerantur.* Nec mirum: Angelis enim Deus denegavit, quòd ſacerdotibus magnifico dono conceſſit. Illi auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum adorant, hi celebrant & conſecrunt: illi ſanctos colunt, illi homines ſanctificant: illi Deum in hominibus glorificant, hi homines deificant: illi denique manna conſecrunt, & Iſraelitico populo ministrant; iſti verò panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti convertunt, ac fidelibus diſtribuant.

Erant olim Cherubini & in Tabernaculo Moysi, & in Templo Salomonis; ſed in Tabernaculo ſupra propitiatorium, in Templo autem inſià propitiatorium conſtituti. Quorum verò hæc ſane quia in Tabernaculo, hoc eſt in Synagoga, non formidabant Angeli divinis ſe ingerere ſacrificiis; ut patet in ſacrificio Manuë, de quo dicitur: *Cumque ascenderet flamma altaris in celum, Angelus pariter in flamma aſcendit.* At verò in Templo, hoc eſt in Eccleſia, ſacrificium Euchariſtiæ, & ſacerdotes ejus miniſtros ad eò venerantur Angeli, ut proni in terram ſe dejiciant, inſià propitiatorium conſtituti: hos enim ſæpe in terram pronos, demiffis vultibus ante altare, in Eccleſia viderunt ſanctiſſimi viri, ut refert Chryſoſtomus. Licet ergo in donis naturalibus Angeli hominibus ſuperiores exiſtant, in quibusdam tamen donis gratuitis & ſupernaturalibus, ut in unione hypſtatica, & ſacerdotii dignitate, natura humana Angelicam ſuperat.

Corollarium ex dictis.

Ex dictis inferri poteſt, Angelorum naturam non eſſe ſimpliciter in perfectione infinitam, licet poſſit dici infinita ſecundum quid.

Prima pars hujus corollarii patet ex dictis: nam cum Pfal. 8. dicatur hominem eſſe paulò inferiore Angeli; & manifeſtum ſit naturam

humanam eſſe in omni ſua perfectione & operatione finitam; etiam evidens eſt, quòd Angeli non ſunt in perfectione aut virtute ſimpliciter infiniti: alioquin non paulò minus, ſeu aliquo parvo gradu, diſtarent homines ab Angelis, ſed infinita diſtantià; nam omne infinitum actu excedit infinita diſtantià quòdquid finitum eſt.

Natura ergo Angelica multipliciter finita eſt. Primò quantum ad eſſentiam, quæ ex genere & differentia conſtat. Secundò quantum ad eſſe, quòd ab ejus eſſentia diſtinguitur. Tertio quantum ad potentiam, quæ finitam habet activitatis ſphæram. Quarto quantum ad ſcientiam & voluntatem, quæ limites ſuos habent. Quintò quantum ad locum; non enim ſunt ubique, ſed ſolum ubi operantur, ut infra patebit. Ideò ut nota Dionyſius de celeſti Hierar. cap. 15. apud Ezechielem, & alios Prophetas, Angeli geometrica geſtaut instrumenta, menſuras ſcilicet & cubitos, quibus nedum templi altitudinem & longitudinem metiantur, ſed etiam oftendant, finitam eſſe propriam eorum naturam & potentiam. Id enim ſolum termino caret (inquit Damascenus) quòd minimè creatum eſt; omnis autem res condita, à Deo conditore terminatur.

Quòd verò natura Angelica ſit infinita ſecundum quid, docet D. Thomas hic art. 2. ad 4. his verbis: *Omnis creatura eſt finita ſimpliciter, in quantum eſſe ejus non eſt abſolute ſubſiſtens, ſed limitatur ad naturam aliquam cui advenit. Sed nihil prohibet aliquam creaturam eſſe ſecundum quid infinitam. Creatura autem materiales habent infinitatem ex parte materie, ſed finitatem ex parte forme, quæ limitatur per materiam in qua recipitur. Subſtantie autem immateriales create, ſunt finite ſecundum ſuam eſſe, ſed infinite ſecundum quòd eorum forma non ſunt receptæ in alio: ſicut ſi diceremus albedinem ſeparatam exiſtente, eſſe infinitam, quantum ad rationem albedinis, quia non contrahitur ad aliquod ſubjectum. Eſſe tamen ejus eſſet finitum, quia determinatur ad aliquam naturam ſpecielem. Et propter hoc dicitur in libro de cauſis, quòd intelligentia eſt finita ſuperius, in quantum ſcilicet recipit eſſe à ſuo ſuperiori: ſed eſt infinita inferius, in quantum non recipitur in aliqua materia.* Hæc S. Doctor: quibus verbis utramque partem corollarii & docuit, & probavit.

DISPUTATIO III.

De modo quo Angeli corpora aſſumunt.

Ad quaſtionem 51. D. Thomæ.

Postquam D. Thomas quaſt. 50. Angelorum ſubſtantiam abſolute conſideravit, quaſt. ſequenti eam in ordine ad corpora contemplatur; & quaerit primò, utrum Angeli habeant corpora naturaliter ſibi unita: de quo ſuſcepimus diſp. præcedenti. Secundò quaerit, an illi aſſumant corpora? & reſponder affirmativè, impugnatque errorem quorundam antiquorum, qui dicebant omnes Angelorum apparitiones in Scriptura relatas, contigiſſe in viſione Prophetiæ, hoc eſt ſecundum imaginationem, & nunquam in aliquo ſenſibili corpore. Illud enim (inquit) quòd imaginarià viſione videtur, eſt in ſola imaginatione videntis: unde non videtur indifferenter ab omnibus. Scriptura autem divina ſic introducit interdum Angelos apparentes, ut communiter ab omnibus

It bus